

РІШЕННЯ
РАЗОВОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ ДФ 58.082.076
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

за спеціальністю 053 Психологія

на підставі прилюдного захисту дисертації на тему:

**«Дивергенте мислення у системі формування професійно важливих
якостей майбутніх психологів»**

11 вересня 2025 року

Здобувачка ступеня доктора філософії Колісник Марина Ігорівна, 1993 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2018 році Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка за спеціальністю «Середня освіта», працює викладачем кафедри соціальної роботи, психології та соціокультурної діяльності ім. Тамари Сосновської Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут», виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Психологія».

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 58.082.076, утворена наказом Західноукраїнського національного університету Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль, від 26 червня 2025 року № 412, у складі:

Голова разової
спеціалізованої
вченої ради –

Фурман Анатолій Васильович, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету.

Рецензенти –

Гірняк Андрій Несторович, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету;

Ятищук Анастасія Анатоліївна, кандидатка психологічних наук, доцентка кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету.

Офіційні
опоненти –

Саврасов Микола Володимирович, доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»;

Бабчук Олена Григорівна, кандидатка психологічних наук, доцентка, завідувачка кафедри психології та педагогіки Одеського державного університету внутрішніх справ.

на засіданні 11 вересня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки Колісник Марині Ігорівні на підставі публічного захисту дисертації «Дивергентне мислення у системі формування професійно важливих якостей майбутніх психологів» за спеціальністю 053 Психологія.

Дисертацію виконано у Західноукраїнському національному університеті Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль.

Науковий керівник – Шандрук Сергій Костянтинович, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що відповідає вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами). Робота містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачкою досліджень, спрямованих на нове вирішення актуального наукового завдання, що має істотне значення для галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія. Дисертацію виконано державною мовою, оформлено відповідно до вимог МОН, обсяг основного тексту відповідає освітньо-науковій програмі закладу та специфіці спеціальності.

Здобувачка має 9 наукових публікацій за темою дисертаційної роботи. Основні наукові результати дисертації викладено у чотирьох працях: статтях у фахових наукових виданнях категорії Б, включених до Переліку наукових фахових видань України, затвердженого МОН України.

Крім того, здобувачка є авторкою 5 публікацій апробаційного характеру.

Усі публікації відповідають вимогам пунктів 8 і 9 Порядку та відображають основні наукові результати дисертації:

1. Антошків А., Колісник М. Комунікативна креативність особистості: психологічний зміст та детермінанти розвитку. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Психологія»*. Харків: ХНПУ. 2021. Вип. 65. С. 8-24. (0,6 д.а. / 0,3 д. а. авторський внесок: визначено, що структурними компонентами комунікативної креативності є: швидкість у продукуванні комунікативного реагування (спонтанна вербальна кмітливість, гнучкість у зміні тактик комунікативного реагування та оригінальність у створенні та розв'язанні нестандартних комунікативних ситуацій). DOI: <https://doi.org/10.34142/23129387.2021.65.01>.

2. Шафранський В., Колісник М. Тренінг розвитку невербальної креативності. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Психологія»*. Харків: ХНПУ. 2022. № 66. С. 376-388. (0,5 д.а. / 0,25 д. а. авторський внесок: здійснено методологічне обґрунтування авторського тренінгу розвитку невербальної креативності для майбутніх фахівців). DOI: <https://doi.org/10.34142/23129387.2022.66.26>.

3. Колісник М., Шишов В. Комунікативна креативність у системі професійно важливих якостей особистості соціономіста. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Психологія»*. Харків: ХНПУ. 2023. № 67. С. 63-73. (0,5 д.а. / 0,25 д. а. авторський внесок:

виявлено особливості комунікативної креативності як професійно важливої якості фахівців психологічного профілю).

DOI: <https://doi.org/10.34142/23129387.2022.67.04>.

4. Богдан Ж., Колісник М. Комунікативні гнучкі навички фахівця соціономічного профілю. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Психологія»*. Харків: ХНПУ. 2024. № 70. С. 66-78. (0,5 д.а. / 0,25 д. а. авторський внесок: виявлено перевагу більшості комунікативних гнучких навичок у майбутніх психологів у порівнянні із майбутніми економістами, менеджерами, журналістами, соціальними працівниками та медичними сестрами).

DOI: <https://doi.org/10.34142/23129387.2024.70.05>.

5. Колісник М.І. Соціально-психологічні основи спілкування у соціальній роботі. *Інновації в освіті: реалії та перспективи розвитку : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Тернопіль, 25 листопада 2021 р.*. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 264-267. URL: <http://dep.wunu.edu.ua/?p=544>.

6. Меднікова Г.І., Колісник М.І. Структура ціннісних орієнтацій студентів із різною вираженістю екзистенціальних життєвих смислів. *Трансформаційні процеси соціально-гуманітарної сфери сучасної України в умовах війни: виклики, проблеми та перспективи : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Тернопіль, 02-03 червня 2022 р.* С. 206-208 (0,16 д.а. / 0,08 д. а. авторський внесок: визначено специфіку структури ціннісної сфери особистості студентів із різною вираженістю екзистенціальних життєвих смислів). URL: <http://nauksfgf.wunu.edu.ua/index.php/npsgf/issue/view/3/5>.

7. Колісник М.І. Особливості навчання студентів з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах карантинних обмежень. *Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кам'янець-Подільський, 24-25 листопада 2022 року.* С. 199-201. URL: <https://kpdi.edu.ua/wp-content/uploads/2023/01/Materialy-VI-Mizhnarodnoyi-naukovo-praktychnoyi-konferentsiyi.pdf>.

8. Колісник М.І. Комунікативна креативність особистості. *Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кам'янець-Подільський, 19-20 травня 2023 року.* С. 240-242. URL: <https://kpdi.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/Zbirnyk-VII-Mizhnarodnoyi-naukovo-praktychnoyi-konferentsiyi.pdf>.

9. Колісник М.І. Психологічні аспекти інклюзивного навчання. *Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кам'янець-Подільський, 21-22 травня 2024 року.* С. 264-266. URL: <https://kpdi.edu.ua/wp-content/uploads/2024/06/Materialy-VIII-Mizhnarodnoyi-naukovo-praktychnoyi-konferentsiyi.pdf>.

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили зауваження:

Голова ради: **Фурман Анатолій Васильович**, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету, зауважень немає.

Рецензент: **Гіряк Андрій Несторович**, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету. *Зауваження:*

1. У дисертації здійснено узагальнення в ході аналізу значної кількості теоретико-методологічних положень, проте, на нашу думку, бракує детальнішого позначення відмінностей у базових понятійних дефініціях, наприклад таких як творчість, креативність, творче мислення, дивергентне мислення, тощо.

2. Одним із наукових здобутків авторкою виокремлено, що позитивна та активна професійна ідентичність успішних у навчанні майбутніх психологів є вищою за умови високого рівня дивергентного мислення, натомість неуспішні здобувачі характеризуються найнижчими показниками професійної ідентичності за умови низького рівня дивергентного мислення, хоча в подальшому стверджується, що рівень професійної ідентичності не залежить від року навчання здобувачів. Вважаємо, що у дисертації доцільно було б детальніше обґрунтувати виявлені закономірності через аналіз впливу конкретних чинників на формування професійної ідентичності майбутніх психологів.

3. Авторкою переконливо доведено, що впровадження тренінгу розвитку дивергентного мислення спричинило зростання усіх його властивостей, особливо за показниками альтернативності, системокомплексу «образність-фантастичність-іррелевантність», семантичної гнучкості, толерантності до невизначеності. Водночас, у роботі недостатньо окреслені шляхи удосконалення інших властивостей дивергентного мислення, наприклад інтуїтивності, регулятивності, критичності, тощо.

4. У дисертації проаналізована значна кількість наукових праць із досліджуваної проблеми, однак, вважаємо, що ширше використання сучасних зарубіжних досліджень стосовно розвитку дивергентного мислення і професійно важливих якостей психолога-професіонала суттєво доповнило би різнобічний науковий аналіз з даної проблематики.

Рецензентка **Ятищук Анастасія Анатоліївна**, кандидатка психологічних наук, доцентка кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету. *Зауваження:*

У дослідженні представлено ґрунтовний аналіз взаємозв'язків між властивостями дивергентного мислення та іншими психологічними показниками, проте не завжди чітко окреслено їхню практичну значущість.

Частина висновків щодо спадання показників дивергентного мислення у студентів потребує детальнішого пояснення механізмів впливу навчального процесу.

Окремі терміни, такі як «дискретність», «інверсивність», «релятивність», потребують уточнення операційних визначень. Крім того, дисертація фокусується на позитивних кореляціях, залишаючи поза увагою можливі негативні зв'язки.

Дисертація викликає низку дискусійних питань:

1. Чи спадання дивергентного мислення у студентів обумовлене структурою навчальної програми чи іншими факторами?

2. Чи підвищення показників у працюючих психологів зумовлене професійною діяльністю чи індивідуальними особливостями?

3. Які методологічні обмеження могли вплинути на точність отриманих зв'язків?

Офіційний опонент **Саврасов Микола Володимирович**, доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» *Зауваження:*

1. У Вашому дослідженні цікавою є концепція дивергентного мислення як особливого різновиду мислення, спрямованого на швидке генерування великої кількості інноваційних підходів та оригінальних варіантів розв'язання проблеми відповідального вчинення особистості. Бажано було б більш детально зупинитися на відмінностях саме дивергентного мислення від інших загальновідомих видів мислення та форм мислєдіяльності.

2. Другий розділ дисертаційного дослідження попри високу ілюстративність та наочність репрезентованих результатів, на нашу думку, дещо перевантажений розмаїттям таблиць та діаграм. Можливо, доречним було б принаймні частково представити їх у додатках кваліфікаційної роботи.

3. Характеризуючи представлену у дослідженні програму розвитку властивостей дивергентного мислення, яка була організована у вигляді тренінгу, бажано було б зупинитися більш докладно на її змістових та процесуальних особливостях.

Офіційний опонент **Бабчук Олена Григорівна**, кандидатка психологічних наук, доцентка, завідувачка кафедри психології та педагогіки Одеського державного університету внутрішніх справ. *Зауваження:*

1. В теоретичному розділі здійснено ґрунтовний аналіз проблеми дивергентного мислення як основи формування професійно важливих якостей психолога. Водночас, на нашу думку, доцільно було б конкретизувати окремі дефініції таких понять, як «дивергентне мислення», «дивергенція», «дивергентне творче мислення», «професійне творче мислення», що сприяло б більш чіткому впорядкуванню та розумінню понятійно-категорійного апарату досліджуваної проблеми.

2. Другий розділ дисертації дещо перенасичений підрозділами та їх частинами, що порушує співмірність із першим і третім розділом.

3. Представлена у третьому розділі авторська програма розвитку властивостей дивергентного мислення була організована у вигляді тренінгу, кожне заняття якого було присвячено розвитку окремої властивості дивергентного мислення: релятивності, симптомокомплексу «образність - фантастичність - іррелевантність», дискретності, образної адаптивної гнучкості та семантичної гнучкості, інверсивності, швидкості, оригінальності, точності і деталізованості, альтернативності, допитливості, рефлексивності, інноваційності, толерантності до невизначеності, системності та критичності. Це повною мірою відображає вимоги до створення та апробації даної програми, але не зовсім чітко сформульовані рекомендації щодо специфіки її застосування.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради.

«Проти» немає.

«Утримались» немає.

На підставі результатів голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 58.082.076 присуджує Колісник Марині Ігорівні ступінь доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Анатолій ФУРМАН